



## Đổi mới sách giáo khoa để chấn hưng giáo dục

TS HỒ THIỆU HÙNG

Sự ra đời của sách đã đánh dấu một bước tiến vĩ đại trong lịch sử loài người bởi nó mở đầu cho một kỷ nguyên mới trong lịch sử loài người trên lĩnh vực truyền bá tri thức, kỷ nguyên một người truyền bá tư tưởng cho nhiều người, hàng trăm ngàn, hàng triệu, hàng tỷ người mà không cần giáp mặt nhau. Từ đó đến nay, biết bao con người cùng rất nhiều dân tộc đã đổi đời dưới ảnh hưởng các tư tưởng vượt không gian, vượt thời gian của những cuốn sách hay mà họ may mắn được đọc. Vì lẽ đó, nói về đổi mới căn bản và toàn diện nền giáo dục VN thì không thể không nói đến đổi mới sách dành cho học sinh, sinh viên- thể hệ sẽ làm chủ đất nước này.

Sách dành cho học sinh sinh viên (HSSV) có thể được phân thành 2 loại: sách giáo khoa và sách chưa phải giáo khoa. Loại thứ nhất- sách giáo khoa- là loại sách đúc kết các “chân lý” đã được thử nghiệm trong lịch sử đấu tranh thiên nhiên, đấu tranh xã hội và đấu tranh với bản thân của con người, đã đứng vững qua thử thách khắc nghiệt của

cuộc sống, của thời gian, được các thế hệ học giả sàng lọc, bổ sung, sửa đổi lại từ đời này qua đời khác. (“Chân lý” đây xin đừng hiểu là chân lý vĩnh cửu, bất biến, không vận động). Loại thứ hai là loại sách “tham khảo”, loại này nêu những ý tưởng mới, cách nhìn nhận mới của một nhóm người hay cá nhân nào đó về một vài khía cạnh nào đó trong đời sống thuộc quá khứ, hiện tại và thậm chí tương lai. Những ý tưởng này, cách nhìn nhận này dễ gặp phải sự hưởng ứng hoặc sự chống đối của dư luận ở các mức độ khác nhau, hoặc nhiều khi rơi tõm mất tăm như đá ném xuống “ao bèo” dư luận. Và đôi khi phải mất không ít thời gian, một số tác phẩm từng bị chê bai hoặc đã tưởng chìm mất tăm kia mới lại được “vớt” lên và lôi kéo sự chú ý của độc giả, thậm chí có nội dung được trân trọng đưa vào sách giáo khoa, nhận các giải thưởng cao quý.

Hai loại sách giáo khoa và tham khảo nói trên có vai trò bổ sung cho nhau và rất quan trọng trong đời sống tinh thần của HSSV. Sách giáo khoa hiện chiếm vai trò gần như độc tôn trong nhà trường phổ thông ở bậc thấp nhưng càng lên cao, vị thế này càng yếu dần vì

loại sách tham khảo bắt đầu đứng chân vững vàng hơn do tính sống động, mới mẻ, linh hoạt và đa dạng hơn của nó. Khi ra trường, người học hầu như chỉ còn đọc loại thứ hai này mà thôi. Vì vậy loại sách chưa phải giáo khoa này cần rất nhiều sách hay và sách hay cần được quảng bá đến tận trường học bằng nhiều cách khác nhau.

Song nói đến sách hay, trước hết phải nói đến bộ SGK hay cho học sinh phổ thông. Cho đến nay, điểm lại các sách giáo khoa mà VN

xuất bản cho học sinh phổ thông trong thế kỷ 20 đến nay, có thể nói chưa có cuốn sách giáo khoa nào vượt được bộ sách *Quốc văn giáo khoa thư* được giảng dạy ở các trường tiểu học ở VN thời Pháp thuộc.

Tác giả bộ sách (các ông Trần Trọng Kim, Nguyễn Văn Ngọc, Đặng Đình Phúc, Đỗ Thận) viết sách này nhằm góp phần bồi dưỡng vốn kiến thức rất cơ bản, rất thiết thực, loại đầu đời cho mọi trẻ em đến trường: từ vấn đề bao quát như đạo làm con, làm công dân đến những vấn đề nhỏ bé như cách ăn mặc, viết thư, giữ vệ sinh thường thức hàng ngày. Hình thức phong phú và rất phù hợp với tâm lý trẻ tiểu học: cạnh chuyện thời nay là chuyện thời xưa; chuyện trong lịch sử dân tộc có mà chuyện trong lịch sử nước ngoài cũng có; xen truyện nói về con người là truyện ngụ ngôn với các con vật gần gũi với trẻ em; cùng với các bài văn xuôi là văn vần, thơ, ca dao...

Viết cho trẻ em, *Quốc văn giáo khoa thư* đã ý thức rất rõ tác dụng của ba môi trường gần gũi nhất của đối tượng này là gia đình, nhà trường, xã hội. Ở trong gia đình, sách khuyên trẻ làm đứa con có

hiếu với ông bà, cha mẹ, thuận thảo với anh chị em; ở trường học- làm người học trò nghiêm túc, chăm ngoan, biết kính yêu thầy, biết giúp đỡ bạn; ngoài xã hội làm một công dân giàu lòng tự trọng, luôn giữ phẩm hạnh của mình, biết tự hào về cội nguồn dân tộc, biết trân trọng vẻ đẹp quê hương, thương yêu đồng bào, đồng loại như yêu chính mình. Cùng với trách nhiệm bảo vệ môi trường xã hội, là sự giữ gìn đạo lý, thượng tôn pháp luật, là ý thức bảo vệ môi trường thiên nhiên ...

Nội dung thiết thực, lại thêm cách viết rất dung dị, dễ hiểu, dễ thuộc, dễ nhớ nên đi thẳng vào lòng trẻ và nhờ đó mà phát huy tác dụng suốt cả đời người. Đây mới là điều quan trọng nhất mà mọi tác giả sách giáo khoa đều ao ước mà hiếm ai đạt được. *Quốc văn giáo khoa thư* đã để lại dấu ấn tốt đẹp suốt đời cho những ai từng học tiểu học thời Pháp thuộc và là một cuốn sách đáng để người viết sách ngày nay học theo, đặc biệt là khi chúng ta đang đứng trước yêu cầu phải đổi mới căn bản và toàn diện sách giáo khoa.

Sách giáo khoa hiện dùng trong nhà trường bị phê phán đủ điều nhưng tập trung nhiều ở 4 điều sau đây:

1. Nội dung ôm đồm, dư nhiều kiến thức chưa thiết thực (thậm chí xa rời nhu cầu thực tế), nhưng thiếu nhiều kiến thức rất cần cho cuộc sống hiện tại (và tương lai).

2. Thiếu tính tích hợp các kiến thức, tính liên môn.

3. Chưa thu hút người học, sau khi học xong không đọng lại gì trong lòng.

4. Xu hướng muốn chiếm vị trí độc tôn suốt mọi bậc học. Tất nhiên, xu hướng này mạnh hay yếu còn tùy thuộc vào ý thức của người dạy, (đặc biệt là dạy các môn khoa học xã hội ở đại học).

Trong 4 điều phê phán trên đây thì tính cấp bách phải sửa đổi là khác nhau ở các bậc học Phổ thông như trong bảng trình bày dưới đây:

|        | Tiểu học | THCS | THPT | Ghi chú               |
|--------|----------|------|------|-----------------------|
| Điều 1 | xxx      | xxx  | xxx  | x: cấp bách           |
| Điều 2 |          | xx   | xx   | xx: rất cấp bách      |
| Điều 3 | xxx      | xx   | x    |                       |
| Điều 4 |          |      | x    | xxx: vô cùng cấp bách |

Nhìn tổng quát thì việc sửa đổi nội dung SGK sao cho thiết thực là vô cùng cấp bách cho cả 3 bậc học phổ thông. Nhà nước ta nếu thực sự muốn đổi mới căn bản và toàn diện nền giáo dục- nghĩa là đổi mới tận gốc rễ, đổi mới tất cả các mặt- thì nên chọn đây là điểm đột phá khi đổi mới chương trình giáo dục phổ thông. Lựa chọn một “Tổng công trình sư” chỉ huy việc này, tập hợp đội ngũ viết sách, thống nhất với nhau về triết lý giáo dục trước rồi hình thành nội dung chương trình khung, sau đó phân chia nội dung cho những chuyên gia giáo dục có kinh nghiệm thực tế trong việc dạy từng bậc học viết, xin nhấn mạnh yêu cầu có kinh nghiệm thực tế trong dạy bậc học đó. Xin đừng chỉ định tiến sĩ này tiến sĩ kia chưa hay ít dạy một bậc học nào đó đi viết sách cho học sinh bậc học ấy chỉ vì người đó “đỗ đạt cao” hay quen lớn. Nên động viên cả những bậc tu hành, các nhà kinh doanh tham gia góp ý nội dung chương trình hay viết sách. Cần mở một trang web công bố chương trình khung và động viên nhiều người tham gia ý kiến hay gửi bài dùng cho cuốn sách giáo khoa đang hình thành. Việc phân chia nội dung phải thật khớp giữa các lớp, các môn. Có thể mua luôn chương trình một số môn khoa học tự nhiên của một số nước. Việc làm bộ SGK này phải tiến hành

không chậm trễ. Không chỉ viết một bộ SGK mà viết nhiều bộ để lựa chọn. Bản thảo có rồi thì đưa ra một hội đồng khoa học thẩm định, chọn bộ tốt nhất. Tác giả có sách được chọn sẽ được vinh danh và trọng thưởng.

Viết sách tất nhiên phải tốn tiền. Cứ cho là viết sách giáo khoa cho học sinh từng bậc học phổ thông, mỗi môn học tốn 300 tỷ đồng<sup>1</sup> thì chi phí viết SGK cho khoảng 25 môn học của cả tiểu học, trung học cơ sở, trung học phổ thông sẽ tiêu tốn khoảng 7.500 tỷ đồng. Số tiền này lớn hay nhỏ? Xin thưa, số tiền này không vượt chi phí làm một con đường cao tốc dài... 30 km vì đường cao tốc TP.HCM-Long Thành- Dầu Giây dài 55 km với 4 làn đường thì cứ mỗi km cần đến 12,7 triệu đô la, tương đương 254 tỷ đồng<sup>2</sup> cho mỗi km hay 7620 tỷ đồng cho 30 km. Đường cao tốc Hà Nội- Hải Phòng dài 105,5 km cũng được dự kiến tốn khoảng 35.000 tỷ đồng<sup>3</sup>, còn cao gấp hơn 4 lần tiền làm bộ SGK mới cho học sinh phổ thông.

Đáng đồng tiền lắm việc chi làm con “đường cao tốc 30 km” này vì như vậy trên hành trình dân trí của VN sẽ xuất hiện một con đường cao tốc cho trí tuệ VN, đường cao tốc mang tên **CHÂN HƯNG GIÁO DỤC** ●

1. 250 tỷ để hội họp, hội thảo, chấm giải, sửa chữa; 50 tỷ để thưởng cho tác giả (hay nhóm tác giả) có sách được chọn.

2. Vnexpress 21/10/2011: Làm đường ở VN đắt gấp 3 lần ở Mỹ. Tổng vốn (đường cao tốc TP.HCM- Long Thành- Dầu Giây) lên tới hơn 930 triệu USD cho 55 km với 4 làn đường, suất đầu tư của dự án này là 18 triệu USD mỗi km... Nếu loại trừ các chi phí xây cầu dẫn, đền bù giải phóng mặt bằng, suất đầu tư riêng cho việc xây đường đã là 12,7 triệu USD một km. Trong khi đó, chi phí bình quân để xây một km đường cao tốc ở Mỹ chỉ là 1,4 triệu USD, tức 5,6 triệu USD cho 4 làn.

3. <http://autopro.com.vn/2009020303041385ca2425/35-ngan-ty-dong-lam-duong-cao-toc-ha-noi-hai-phong-chn#ixzz1npBaUPQG>